

УДК 811.161.2(075.4)
ББК 81.2Укр-9
Г65

Гончар, Степан.

Г65 Украинский для начинающих / С. Гончар. – Москва: Издательство АСТ, 2024. – 368 с. – (Иностранский без границ).

ISBN 978-5-17-161135-4

Степан Гончар — автор справочных и учебных пособий по украинскому языку.

Данный самоучитель поможет читателям выучить украинский язык на начальном уровне, постепенно осваивая самое необходимое. В этой книге вы найдете основные грамматические темы, полезную лексику для практики разговорной речи, упражнения для тренировки и ответы к ним в конце издания. Особенностью самоучителя является наличие украинско-русского и русско-украинского словарей, которые облегчат процесс изучения и помогут перевести незнакомые слова.

Издание предназначено для всех, кто начинает учить украинский язык.

УДК 811.161.2(075.4)
ББК 81.2Укр-9

ISBN 978-5-17-161135-4

© Гончар С., 2024

© ООО «Издательство АСТ», 2024

Урок 1

АЛФАВИТ

В основе украинской письменности лежит кириллический алфавит с добавлением букв **Єе, Гг, Іі, Її**. Таким образом, фактически современный украинский алфавит состоит из 33 букв. По сравнению с русским языком, в украинском не используются буквы **Ёё, ъ, ы, Ээ**.

УКРАИНСКИЙ АЛФАВИТ УКРАЇНСЬКА АБЕТКА

		Название	Произношение
А	а	а	[а]
Б	б	б	[б]
В	в	в	[в]
Г	г	г	[h]
Ґ	ґ	ге (ге з гачком)	[г]
Д	д	де	[д]
Е	е	е	[э]
Є	є	є	[е], [йэ]
Ж	ж	же	[ж]
З	з	зе	[з]
И	и	и	[ы]
І	і	і	[и]
Ї	ї	ї	[йи]
К	к	ка	[к]

		Название	Произношение
Л	л	ел	[л]
М	м	ем	[м]
Н	н	ен	[н]
О	о	о	[о]
П	п	пе	[п]
Р	р	ер	[р]
С	с	ес	[с]
Т	т	те	[т]
У	у	у	[у]
Ф	ф	еф	[ф]
Х	х	ха	[х]
Ц	ц	це	[ц]
Ч	ч	че	[ч]
Ш	ш	ша	[ш]
Щ	щ	ща	[щ], [шчь]
	ь	знак м'якшення	мягкий знак
Ю	ю	ю	[ю]
Я	я	я	[я]

Буква **Ґ** встречается редко: в основном, в заимствованных словах и славянизмах (ґрунт, геймер, ґратіс (бесплатно), ґава (ворона), ґанок (крыльцо), ґаздыня (хозяин), ґазда (хозяйка), до ґусту (по вкусу), а также иногда факультативно в иностранных собственных именах (Ґете, Ґайдегер), топонимах (Ґоронда, Уґля).

Аналогом твёрдого знака служит апостроф: в'юн, розв'язати (развязать).

ОСОБЕННОСТИ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА

➤ Наличие звательного падежа: Галю, Іване, Миколо, Петре, Марусю, Оксано.

➤ Инфинитив, оканчивающийся на -ти: читати [чытаты] (читать), нести (нести).

➤ Краткие формы прилагательных женского и среднего рода в именительном и винительном падежах: нова (новая), нову (новую), нове (новое), нові (новые).

➤ Наличие плюсквамперфекта: купував був (покупал).

➤ Окончания существительных мужского рода -ові/-еві в дательном падеже единственного числа: братові (брату), коневі (коню).

➤ Окончания творительного падежа -ою/-єю (а не -ой/-ей): водою (водой), землею [зэмлэю] (землёй).

➤ Отсутствие мягкости согласных перед [e], [и]: великий [вэлыкый] (большой), несли [нэсли] (несли).

➤ Синтетическая форма будущего времени глаголов: битимеш [бытымэш] (будешь бить), купуватиму [купуватыму] (буду покупать).

➤ Сохранение звонкости согласных на конце слова: дуб [дуб] (дуб), ніж [ниж] (нож).

➤ Сохранение мягкости конечного [ц]: кінець [кинэць] (конец), палець [пáлэць] (палец).

Украинский язык — будучи одним из славянских языков, — для русскоязычного студента не представляется сложным: очень многие слова и фразы понятны без перевода, строить предложения и понимать написанное особого труда обычно не вызывает. Тем не менее, некоторые специфические особенности придают украинскому языку особое очарование, и учить его — одно удовольствие!

УЧИМ НОВЫЕ СЛОВА

Дни недели

понеділок	понедельник
вівторок	вторник

середа	среда
четвер	четверг
п'ятниця	пятница
субота	суббота
неділя	воскресенье
тиждень	неделя

день	день
у понеділок	в понедельник
у середу	в среду
кожен понеділок	каждый понедельник
робочий день	рабочий день
вихідний день	выходной день
на минулому тижні	на прошлой неделе
на наступному тижні	на следующей неделе
два рази на тиждень	два раза в неделю
вихідні	выходные

Посмотрите, как строятся украинские предложения: большинство слов вам будет понятно и без перевода, однако обратите внимание на те слова, смысл которых сразу не представляется понятным:

Який сьогодні день? — Какой сегодня день?
Сьогодні субота. — Сегодня суббота.

СКОРОГОВОРКИ ДЛЯ ТРЕНИРОВКИ ПРОИЗНОШЕНИЯ

1. Був собі цебер, та переполуцербрився на полуцербренята.
2. Жовтий жук купив жилет, джемпер, джинси та жакет.
3. Кричав Архип, Архип охрип, не треба Архипу кричати до хрипу.
4. У Кіндрата куртка короткувата.
5. Сів шпак на шпаківню, заспівав шпак півню:
6. «Ти не вмієш так, як я — так, як ти, не вмію я».

Упражнения

1.1. Прочитайте украинские слова:

защербетати, внуча, підборовий, смуток, хрестик, світлопис, кокцида, доїжджати, водолій, вар'яг, антологія, адоптація, друкар

1.2. Прочитайте слова и переведите:

вівторок, середа, неділя, субота, четвер, понеділок, п'ятниця

1.3. Переведите слова на украинский язык:

воскресенье, вторник, неделя, понедельник, пятница, среда, суббота, четверг

1.4. Как переводятся следующие словосочетания?

1. день народження
2. кінець тижня
3. на середу
4. з п'ятниці до неділі
5. у понеділок
6. неробочий день
7. по вівторках

Урок 2

ПРОИЗНОШЕНИЕ БУКВ И БУКВОСОЧЕТАНИЙ

Ударение в украинских словах подвижное. Ударный слог произносится с напряжением; артикуляция безударных и ударных гласных совпадает. Безударные гласные не ослабляются и не редуцируются:

лаборато́рія — лаборатория, о́дяг — одежда,
пода́рунок — подарок, ка́са — касса.

Обратите внимание на произношение следующих украинских букв:

Буква	Звук	Примеры
и	[ы]	бути [бу́ты] («быть»)
і	[и]	міст [мист] («мост»)
ї	[йи]	їжак [йижак] («ёж»)
є	[е]	модельєр [модэ́льєр] («модельер»)
е	[э]	метр [мэ́тр] («метр»)
г	[h] (как в слове «Бог»)	готель [готэ́ль] («гостиница»)
ґ	[г]	газда [га́зда] («хозяйка»)

Буквосочетания **дж** и **дз** произносятся часто как один звук:

кинджал [кынджа́л] — кинжал
гедзь [гэ́дзь] — овод

Но на стыке частей слова буквосочетания **дж** и **дз** произносятся как два отдельных звука:

надзвичайний [надзвыча́йный] — чрезвычайный

Наиболее распространённые слова с буквой **г**:
автобіографія, автограф, аґа, агент, аґрус (*крыжовник*),
аґрусівка, аґрусівочка, аґрусовий;
агу, аґусі, аргат, аргонія;

бага, багари, байдиги, балагувати, балеґа, бардига, беґа,
бегар, бегарник, бегас, бегеря, бегечати, бегоніти, без-
ґрунтий, безґрунтовний, безґрунтовно, белеґа, бигарь,
бигасень, біґарь, біґос, буга, булеґа, бульбеґа;

ваґаш, варґа, варґуля, веґеря, вигвинтити, виґуляри;

гаджуґа, гевґати, герґев, ґабелковий, ґабелок, ґаб-
зувати, ґаблі, гав'ячий, гава (*ворона*), гавеґа, гавеня,
ґавзун, гавити (*быть невнимательным, нерастороп-
ным*), гавра, гаврати, ґаґати, ґаґотати, ґаджала, ґаджа-
лаґати, ґаджале, ґадзуля, ґазда (*хозяйка*), ґаздинечка,
ґаздинити, ґаздинька, ґаздиня, ґаздівка, ґаздівний,
ґаздівство, ґаздівський, ґаздовитий, ґаздонька, ґаз-
дування, ґаздувати, ґаздусьо, ґаздыня (*хозяин*), ґайда,
ґайдарь, ґайдиця, ґайдиця, ґайдичка, ґайдувати, ґала,
ґалаґан, ґаламаґати, ґаланки, ґаланці, ґалда, ґалера,
ґалиця, ґалунок, ґальон, ґальонка, ґалюґа, ґаляра,
ґамнути, ґандж (*недостаток, нехватка*), ґанджа, ґан-
джовитий, ґанджовитий (*с дефектом*), ґанджувати
(*находит в ком-л. недостаток*), ґанджули, ґандзолля,
ґанзур, ґанок (*крыльцо*), ґаня, ґара, ґарґала, ґарґало,
ґарґара, ґарґачки, ґард, ґардувати, ґарита, ґарлика,
ґарнаґа, ґарований, ґарувати, ґатунок (*сорт*), ґахува-
тися, ґацик, ґвалт (*громкий крик*), ґвалтівний, ґвал-
тівно, ґвалтовне, ґвалтовний, ґвалтовно, ґвалтувати
(*громко кричать*), ґвер, ґвинт, ґвинтик, ґвир, гевґати,
ґеґавка, ґеґадзи, ґеґання, ґедзатися (*бегать, прыгать
от укуса слепня*), ґедзел, ґедзень, ґедзик, ґедзилля,
ґедзкатися, ґедзле, ґедзунок, ґедзь (*слепень*), ґедкати,
ґедло, ґезунд, ґеймер, ґел, ґелґотати, ґелґотіти, ґеле-
вач, ґелево, ґелета, ґелетя, ґелка, ґелкотати, ґельґів,
ґелюх, ґемзати, ґензура, ґер, ґерґавка, ґерґелиця, ґер-
ґелі, ґерґера, ґерґетати, ґерґетня, ґерґеци, ґерґечник,

гергіт, герготання, герготати (*гоготать*), гердан, герега, герлак, герлянка, герувати, гецатися, гзимс, гзитися, гзівка, гзунс, гивт, гивтати, гивтнути, гигнути (*погибнуть, умереть*), гила, гилун, гилькотіти, гипс, гиргачка, гирд, гирланка, гирлига, гирлига (*гирлига — длинная загнутая палка пастуха*), гирувати, гіб, гівгач, гірги, гіргожник, гіцкатися, глег, глегати, гледжати, глей (*загустевший вишнёвый сок*), глейт, гловень, глузи, гльоґ, гльоґати, глюч, гля, гляг, гляганець, гляганий, глягати, глягушки, гніт (*фитиль*), гнип, говда, гогель-могель (гоголь-моголь), гоґа, гоґози, гоґозник, годло, голдувати, голка, гондзоль, гондзоляк, гондзоляка, гондзолячка, гонет, гонт, гонталь, гонтаниця, гонтар, гонтина, гонтовий, гонтя, горголя, горголястий, горсет, господа, господар, господарити, господарів, господарка, господарський, господинин, господиня, готка, готур, гохнути, грайцар, грамузляти, гранат, гранатовий, граса, грасувати (*выстругивать, расчищать, вытаптывать*), грата (*решётка*), гратіс (*бесплатно*), гратчастий (*решетчатый*), гратя, грацювати, греґорний, грейцар, греци, грече, гречність, гречний (*учтивый*), гречно, гринджоли, гринджолята (*низкие широкие сани*), грис, грівджати, грона, грос, грузло, грулина, грулисько, грульовина, груля, груляник, грулянка, грундаль, грундзьований, грундзювати, грундзюватий, грунт, грунталя, грунтик, грунтівка, грунтовий, грунтовище, грунтовний, грунтувати(ся) (*основываться; обосновывать*), грунь, грявчати, гуглюватий, гугля, гуголька, гуджулай, гуджулька, гудз, гудзик (пуговица), гудзиковий, гудзичок, гудзола, гуз, гузва, гузелець, гузий, гузулька, гузуля, гулати, гулий, гувля, гуля (*шишка (от удара)*), гунадза, гуральня, гургула, гургуля, гуцьок, гуш, гушуватий;

джерґа, джерґати, джергіт, джерґотати, джерґотня, джереґеля, джиг, джигавка, джигели, джигіря, джигнути (*ужалить*), джигра, джигун (*бунтовщик*), джигуха, джоґан, джолґнути, джуган, джугля, дзиґ, дзиґа (*игрушка-волчок*), дзиґар, дзиґарі (*часы*), дзиґармайстер, дзи-

гарний, дзигарок, дзигати, дзиглик (*табурет*), дзигликовий, дзигличок, дзигльований, дзиглятко, дзигнути (*жуужжать*), до густу (*по вкусу*), дога, догедзгатися, доглебати, дригонути, дриг, дригавка, дригання, дригати (*дрыгать*), дригатися, дригез, дригнути, дригулька, другар;

жоломига;

загавити, загавитися, загавитися (*увлекшись чем-нибудь или задумавшись, проявить невнимание к кому, чему*), загвалтувати, загеготати, загедзелити, загедзкатися, загелгати, загервати, загерготати, загрудзьовувати, загудзлити, згарда, згвалтувати, згедзатися, згігнути, зглягатися, згоя, згрунтувати;

йолупега;

лагун, лега, легавий, легар, легедуватися, легейда, легінь, легувати, легурний, легурно, лігерка;

магель, магельниця, магельниця, магільниця, магеран, магерка, магіль, маголь, маглювати, магро, магура, мазгливий, мамалига, мига, мигдалевий, мигдаль, мигза, мигла, миглаш, миглювати, могуля, морг, моргуля, моргулька;

нагвалтувати, награмузляти, нагунадзити, негречний, негречно, негура;

обгрунтувати (*обосновать, подтверждать истинность, правильность*), органець;

перерумегувати, погаздувати, погвалтувати, погедзитися, погерготати, пограсувати, погулати, подригати, подригувати, подригус, придзигльований, придзигльованка, прогавити (*упустить что-то, отвлекаясь, по рассеянности, нерасторопности*), прогавитися, продавати фіги-миги (*бездельничать*), пугачі;

рагаш, рагеля, рагляк, ремигати (*отрыгивать*), ригів-ниця, ригувати (*плохо писать*), роглик, розгедзгаться, розремегаться;

саган, саганець, саганик, саганчик, сновигајло, сновигати;

угабнути, угвинтити, угогати, угрундзьовувати, угрунтувати, уджигнути (*ужалить*);

фагівник, фигель, фіги-миги (*сладости*), фіглювати, фігель, фурдигати;

хвиґа, хвиґлювати, хвиґура, хвиґурно, хуґа, хурдиґа;

цуґа;

шварґотання, шварґотати, швиґар, шегеря, шмиґа, шпарґал, шпарґалля, шпарґи;

яґрост.

Читать по-украински не составляет особого труда; нужно лишь чётко произносить все написанные буквы. Понимать прочитанное тоже обычно затруднений не вызывает: многие слова похожи на соответствующие русские термины, хотя могут звучать для русскоговорящего несколько странно. Тем не менее, усвоив азы украинского языка, можно достаточно бегло ориентироваться в культуре такой интересной страны, как Украина!

УЧИМ НОВЫЕ СЛОВА

Месяцы

Название по-украински	Название по-русски	Происхождение названия
січень	январь	от слова «сікти» — <i>рассекать</i>
лютий	февраль	«лютий» — <i>сердитый, лютый</i>

Название по-украински	Название по-русски	Происхождение названия
березень	март	от названия дерева «береза», которая в марте зеленеет
квітень	апрель	от слова «квіти» — <i>цветы</i>
травень	май	от слова «трава»
червень	июнь	от прилагательного «червоний» (<i>красный</i>) — красными становятся фрукты и ягоды. По другой версии, от слова «черв'як» (<i>червяк</i>) — в это время собирают вредных гусениц и червяков
липень	июль	от названия дерева «липа», которая цветёт в июле
серпень	август	от слова «серп» (<i>август</i>) — время сбора урожая пшеницы
вересень	сентябрь	от слова «верес» (<i>вереск</i>)
жовтень	октябрь	от прилагательного «жовтий» (<i>жёлтый</i>) — листья на деревьях желтеют
листопад	ноябрь	в ноябре начинается листопад — листья падают
грудень	декабрь	земля замерзает, и образуются «грудки» (<i>бугры</i>)

в січні	в январе
на березень	к марту
до травня	до мая
в минулому місяці	в прошлом месяце

в цьому місяці	в этом месяце
в наступному місяці	в следующем месяце
місяць тому	месяц назад
щомісячний	ежемесячный
кожний місяць	каждый месяц
весь місяць	весь месяц
цілий місяць	целый месяц
через місяць	через месяц
через два місяці	через два месяца
два рази на місяць	два раза в месяц

Яке сьогодні число? — Какое сегодня число?

Сьогодні ... — Сегодня ...

15 червня — 15-го июня

Я народився 11 травня. — Я родился 11 мая.

СКОРОГОВОРКИ ДЛЯ ТРЕНИРОВКИ ПРОИЗНОШЕНИЯ

1. Побачив вовк козу, забув про грозу.
2. Лежить п'ять п'ятаків, на кожному п'ятаку ще по п'ятаку.
3. Водовоз віз воду з водопроводу.
4. Їла Марина малину.
5. Бабин біб розцвів у дощ — буде бабі біб у борщ.

Упражнения

2.1. Прочитайте слова, запомните перевод:

брати — брать

добрий — хороший

вітер — ветер

їхати — ехать

кіт — кот
лінивий — ленивый
людина — человек
м'яч — мяч
ні — нет
писати — писать

сіль — соль
собака — собака
там — там
хотіти — хотеть
читати — читать
що — что

2.2. Прочитайте слова, попробуйте их перевести:

всесвіт, гавити, зав'язувати, могутній, заміжжя, іти, ім'я, фіги-миги, Масниця, приїжджати, сльоза, цуцик, шкіра, харч,

2.3. Соедините слова из правой колонки с правильным переводом в левой:

березень	ноябрь
вересень	сентябрь
грудень	август
жовтень	январь
квітень	март
липень	октябрь
листопад	декабрь
лютий	июль
серпень	июнь
січень	май
травень	апрель
червень	февраль

2.4. Ответьте на вопрос:

Який сьогодні день?

Сьогодні _____.

Урок 3

РОД ИМЁН СУЩЕСТВИТЕЛЬНЫХ

В украинском языке у существительных есть категория грамматического рода: мужской (чоловічий рід), женский (жіночий рід) и средний (середній рід):

Мужской род	Женский род	Средний род
інженер — инженер	вежа — башня	життя — жизнь
батько — отец	курка — курица	затишся — затишье
кінь — конь	любов — любовь	листя — листва
мармур — мрамор	мати — мать	поле — поле
меч — меч	мрія — мечта	село — село
півень — петух	ніч — ночь	слово — слово
пілот — пилот	троянда — роза	сонце — солнце

Хотя род в русском и украинском языках часто совпадает, так бывает не всегда:

- біль (м.р.) — боль (ж.р.)
- насип (м.р.) — насыпь (ж.р.)
- підпис (м.р.) — подпись (ж.р.)
- тополя (ж.р.) — тополь (м.р.)
- полин (м.р.) — полынь (ж.р.)
- путь (ж.р.) — путь (м.р.)
- собака (м.р.) — собака (ж.р.)
- степ (м.р.) — степь (ж.р.)
- зала (ж.р.) — зал (м.р.)

УЧИМ НОВЫЕ СЛОВА

Семья

бабуся	бабушка
батьки	родители